

Sonda do religiozity členů Římskokatolické církve a Českobratrské církve evangelické na Rusavě a jejich vzájemných vztahů

Probe into the Religiosity of the Members of the Roman-Catholic Church and the Evangelical Church of Czech Brethren in Rusava and Their Mutual Relations

Mgr. et Mgr. Kateřina Nečacká

Ústav evropské etnologie FF MU, Arna Nováka 1, 602 00 Brno, CZECH REPUBLIC
512619@mail.muni.cz

ORCID: 0009-0009-5823-9923

Abstract

The study deals with the religiosity of members of the Roman-Catholic Church and the Evangelical Church of Czech Brethren in Rusava, the westernmost village in Wallachia, where most inhabitants professed to be Protestants in the past. Currently, most of the inhabitants are irreligious, and the local Catholics outnumber the Protestants. The research was based on a questionnaire survey and semi-structured interviews. The research shows that tradition is very important for the members of the two churches studied – they inherited their faith from their parents, they were brought up in it from an early age, and never converted. Overall, Rusava Catholics are more active than local Protestants. Relations between members of the two churches are positive, which is mainly attributable to some priests and annual ecumenical gatherings.

Key words

Rusava (eastern Moravia) – religiosity – Roman-Catholic Church – Evangelical Church of Czech Brethren

Acknowledgement / funding

Terénní výzkum byl finančně podpořen z Dárcovského fondu Aleny Plessingerové a Josefa Vařečky při České národopisné společnosti za rok 2022.

Úvod

Následující studie pojednává o současné podobě religiozity a soužití věřících Římskokatolické církve a Českobratrské církve evangelické na Rusavě,

nejzápadnější obci Valašska. Religiozitu zde vnímáme jako zbožnost, víru v pravost a pravdivost náboženství, nábožnost, sílu víry i jako náboženské přesvědčení, které se propisuje do chování člověka a jeho každodenní praxe.¹

Cílem výzkumu bylo popsat současný stav obou církví na Rusavě, zjistit, jak obyvatelé Rusavy („Rusavjané“) prožívají svůj náboženský život a jak hodnotí vzájemné vztahy mezi oběma církvemi. V následujícím textu budu v pasážích věnovaných popisu současné situace používat zjednodušený pojem katolíci pro členy Římskokatolické církve a evangelíci pro členy Českobratrské církve evangelické. Studie svým zaměřením volně navazuje na šestou kapitolu v knize Františka Táborského *Rusava. Život valašské dědiny*² z roku 1928, ve které se autor této monografie věnoval mj. víře zdejších obyvatel.

Historický kontext

Obec Rusava vznikla okolo roku 1650 přesídlením odbojných valachů ze Vsetínska, kteří si sem přinesli také svou evangelickou víru.³ Tu si po generaci uchovali, přestože měli být rekatolizováni. Když v roce 1781 vydal Josef II. tzv. toleranční patent, začali s budováním dřevěné modlitebny.⁴ Evangelíci byli v této obci po dlouhou dobu v převaze, např. v roce 1805 žilo na Rusavě 577 evangelíků a 175 katolíků.⁵ O tom, jaké mezi sebou lidé těchto vyznání v minulosti pěstovali vztahy, kolují po Rusavě různé nekonkrétní příběhy, jejichž pravdivost nelze potvrdit ani vyvrátit.

V letech 1837 až 1888 zde žil evangelický farář Daniel Sloboda, významný botanik, národopisec a slovenský vlastenec. Právě on měl být pro místní vzorem v ekumenických snahách, a to díky svým přátelstvím s lidmi bez rozdílu vyznání. V knize *Rusava: život valašské dědiny* z roku 1928 napsal František Táborský, že náboženské třenice se zde nevyskytují a jediné, co na Rusavě odděluje katolíky od evangelíků, je plot na hřbitově. Byl to však Táborský, kdo na Rusavě zapsal posměšnou písničku, ve které si katolíci a evangelíci vzájemně dělají legraci ze členů druhého vyznání: „Počkejte vy, katolíci, / dostanete na stolici, / dostanete vy odměnu, / že sa klaňáte kameňu! / Počkejte, vy luteráni, / přijdú na vás z Uher páni, / poženú vás do Benátek, / že jídáte maso v pátek!“⁶

V současnosti je poměr katolíků a evangelíků na Rusavě oproti situaci v minulosti opačný, čemuž odpovídají i výsledky sčítání lidu, domů a bytů z roku 2021. Z celkového počtu 546 obyvatel se tehdy k Římskokatolické církvi přihlásilo 58

1 HARTL, Pavel – HARTLOVÁ, Helena: *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000, s. 505.

2 TÁBORSKÝ, František: *Rusava: život valašské dědiny*. Olomouc: R. Promberger, 1928.

3 HODEČEK, Dalibor: *Rusava do roku 1848*. In: Fišer, Zdeněk (ed.): *Rusava a Daniel Sloboda*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost pro Obec Rusavu, 2011, s. 20.

4 TÁBORSKÝ, František: *Rusava: život valašské dědiny*, c. d., s. 65.

5 HODEČEK, Dalibor: *Rusava do roku 1848*, c. d., s. 35.

6 TÁBORSKÝ, František: *Rusava: život valašské dědiny*, c. d., s. 118.

Obr. 1. *Rusava katolická*. Zdroj VÁCLAVÍK, Jaroslav: Bystřice pod Hostynem a okolí. Kroměříž: nákl. vlast., 1901.

lidí a k církvi Českobratrské evangelické 33 (198 se považovalo za bezvěrce a dalších 39 tvořili věřící, kteří se nehlásili k žádné církvi ani náboženství).⁷ Reálné počty věřících těchto církví jsou však s největší pravděpodobností o něco vyšší, protože 161 dotazovaných otázku týkající se jejich náboženské víry odmítlo zodpovědět.⁸ Dodnes však na Rusavě existují rody, které jsou vnímány jako typicky katolické, nebo typicky evangelické.

Realizace výzkumu

Výzkum jsem realizovala na přelomu let 2022 a 2023, a to formou zúčastněného pozorování, dotazníkového šetření a vedení rozhovorů s vybranými respondenty. Účastnila jsem se bohoslužeb obou církví i jejich společného ekumenického setkání, vedla jsem rozhovory s evangelickým knězem působícím na Rusavě i s jeho katolickými protějšky a interview jsem realizovala také s rusavskými reprezentantkami obou církví.

Metoda písemného dotazování se však neukázala být příliš vhodná, protože i přes zaručení anonymity odmítli někteří respondenti vyplňovat v dotazníku

7 Na stránkách Českého statistického úřadu chybí konkrétní údaj k 57 dotázaným.

8 Obyvatelstvo podle náboženské víry a obcí vybraného okresu. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_af=vyhledavani&katalog=all&vyhltext=rusava (cit. 5. 6. 2023).

konkrétní otázky. (Tento problém se týkal především respondentů evangelického vyznání.) I když dotazník obsahoval celkem 32 otázek, některé z nich jsou pro nevyplnění dostatečným počtem respondentů nevyhovující, proto jsou ve studii opomenuty. Dotazník jsem distribuovala mezi věřící obou církví v papírové podobě. Celkem se mi vrátilo 33 vyplněných dotazníků, a to od 17 katolíků a 16 evangelíků, dotazník odmítlo vyplnit pět mnou oslovených respondentů.

Jak už bylo avizováno výše, po vybrání dotazníků jsem realizovala rozhovory se dvěma narátorkami, které považuji za reprezentantky své církve na Rusavě a které předtím taktéž vyplnily dotazníky. Zmiňované rozhovory mi sloužily především k doptávání se na různé jevy. Celkově jsem tedy během výzkumu oslovila 33 obyvatel Rusavy a tři kněží, kteří na Rusavě působí či působili.

Popis výzkumného vzorku

Během posledního sčítání lidu se ke katolické víře oficiálně přihlásilo 58 obyvatel Rusavy, ke členství v Českobratrské církvi evangelické 33.

Do dotazníkového výzkumu se zapojilo deset žen a sedm mužů katolického vyznání. Jejich průměrný věk byl 49 let, tři respondenti spadali do věkové kategorie 20 až 29 let, jeden do kategorie 30 až 39 let, čtyři do kategorie 40 až 49 let, pět do kategorie 50 až 59 let, tři do kategorie 60 až 69 let a jeden do kategorie 80 až 89 let. Deset z nich žije na Rusavě od narození, tři se sem přestěhovali v dětství a zbývající čtyři v dospělosti. Nejvíce (celkem osm) z respondentů uvedlo jako nejvyšší vzdělání střední s výučním listem, šest střední s maturitou, jeden respondent uvedl základní vzdělání, jeden střední vzdělání bez maturity a jeden vysokoškolské.

Dále se do dotazníkového výzkumu zapojilo deset žen a šest mužů evangelického vyznání, jejichž průměrný věk byl 64 let. Jeden respondent spadal do věkové kategorie 20 až 29 let, jeden do kategorie 40 až 49 let, tři do kategorie 50 až 59 let, tři do kategorie 60 až 69 let, čtyři do kategorie 70 až 79 let a tři do kategorie 80 až 89 let. Jeden respondent svůj věk neuvedl. Devět dotazovaných uvedlo jako nejvyšší vzdělání střední s výučním listem, čtyři respondenti uvedli základní vzdělání, dva respondenti střední vzdělání s maturitou a jeden vysokoškolské.

Pro větší přehlednost jsou výsledky výzkumu rozděleny do následujících okruhů: současný stav, „zdeděná“ víra, věroučné aspekty a sebereflexe dotazovaných a vzájemné vztahy.

Současný stav

Praktikující katolíci se na Rusavě schází na mši především v neděli, ale i ve středu. V neděli je zde přítomno okolo 20 lidí (včetně pět z blízkých vesnic), větší množství přichází pouze tehdy, pokud je na blízké faře někdo ubytovaný.

Z uvedeného celkového počtu osob se jedná pouze o dvě děti, zbývající účastníci jsou ve středním a starším věku. Bývalý katolický kněz působící na Rusavě Marek Výleta s nadsázkou pronesl, že tuto farnost tvoří tři rodiny.

Katolické mše v době realizace výzkumu sloužili farář Mgr. Jan Hrudík a kaplan Ing. Mgr. Josef Biernát. Oba dojížděli z Bystřice pod Hostýnem a kromě tohoto města a Rusavy zajišťovali duchovní péči ještě ve farnostech v Bílavsku, ve Vítonicích a v Loukově. Na místní Jubilejní základní škole T. G. M., kterou navštěvují žáci i z přilehlých vesnic, bylo 1× týdně vyučováno kaplanem Josefem Biernátem katolické náboženství. Evangelické náboženství se na Rusavě nevyučuje.

Evangelické bohoslužby jsou na Rusavě slaveny každou druhou neděli. Běžně je navštěvují tři až pět věřících, a to ve věku převyšujícím 70 let. Když se ovšem slaví velký svátek, sejde se na bohoslužbě okolo 12 až 15 evangeliků.⁹ Členové obou zkoumaných církví jednoznačně prohlašují, že jich je málo. Především evangelíci vnímají, že jejich sboru hrozí brzký zánik (např. narátorka evangelického vyznání se během rozhovoru zamyslela: „*Já si spíš myslím, která církev tu jakoby přetrvá, tak určitě katolická, když vidím, jaká je návštěvnost evangelických bohoslužeb.*“).¹⁰

Farář Mgr. Leoš Mach, který od roku 2010 spravuje rusavský evangelický sbor, na bohoslužby dojíždí z Prusinovic. Kromě rusavského a prusinovského sboru má na starosti i kroměřížský. Mach očekává, že se rusavský a prusinovský sbor v budoucnu spojí v jeden, a to nejen kvůli malému počtu věřících na Rusavě: „*Můj argument je, proč by měly být třeba do budoucna Rusava s Prusenovicema spojený jako evangelický, [...] z toho důvodu, že prostě tam byli – tam v paneláku vedle sebe bydlel evangelík z Prusinovic s evangelíkem z Rusavy. V Bystřici. [...] A stejně tak v Holešově. V Holešově na sídlišti U Letišť, bydlí tolik utajených evangeliků, který by patřili do rusavského sboru. Žel, to sídliště jim vyhovuje, protože tím pádem nechoděj nikam. Nechoděj ani tam, ani tam.*“¹¹

Podle Macha může za nízkou návštěvnost evangelických bohoslužeb skutečnost, že lidé mají málo času a zároveň jsou přehlčení nabídkou různých spolků působících na Rusavě. V tomto kontextu mě zaujalo, že náboženství staví na stejnou úroveň jako spolky sdružující hasiče, fotbalisty, myslivce apod. Mach zmiňoval také malý zájem mužů o účast na bohoslužbách, což mu mají odůvodňovat tím, že „*přece stačí, když se za ně ty jejich ženské pomodlí.*“¹² Evangelička, se kterou jsem vedla rozhovor, však svou neúčast na bohoslužbách vysvětluje odlišně: „*Já chodím hrozně málo, já chodím Vánoce a Velikonoce a když je*

9 Mach, Leoš (nar. 1969); osobní rozhovor 13. 12. 2022.

10 Narátorka B (nar. 1980); osobní rozhovor 4. 1. 2023. Katolička z Rusavy.

11 Mach, Leoš (nar. 1969); osobní rozhovor 13. 12. 2022.

12 Tentýž.

Obr. 2. Rusava evangelická. Zdroj VÁCLAVÍK, Jaroslav: Bystřice pod Hostýnem a okolí. Kroměříž: nákl. vlast., 1901.

pohřeb, svatba. Nebo když [...] teď jsem byla na té ekumenické. Ale jinak já prostě to nemám, že bych musela chodit každý týden. Já se sem tam pomodlím doma a spíš sama v sobě, vnitřně. Jakoby se snažím žít, vnímám i věci mezi nebem a zemí, ale nepovažuju za důležité nebo myslím si, že to není vůbec špatně, když nechodím každý týden, pravidelně.”¹³

Pro nevelikou účast už se evangelické bohoslužby nekonají v kostele, ale věřící se schází ve vedlejší budově fary. Rusavský evangelický kostel se tak spíše než při běžných bohoslužbách využívá při křtech a pohřbech. I svatby se v současné době spíše přesouvají z kostela na louku. Protože je Rusava vyhlášeným místem k rekreaci, konají se zde svatby spíše přespolečných než místních. Podle slov duchovních si budoucí novomanželé nejdříve vybírají zařízení, kde se bude konat svatební hostina, a teprve poté oslovují faráře ohledně svatebního obřadu.¹⁴

Během rozhovorů všichni oslovení kněží uvedli, že se na Rusavě občasné setkávali s přítomností krojovaných. Někteří Rusavjané se do krojů strojí při

13 Narátorka A (nar. 1971); osobní rozhovor 4. 1. 2023. Evangelička z Rusavy.

14 Mach, Leoš (nar. 1969); osobní rozhovor 13. 12. 2022 a Výleta, Marek (nar. 1964); osobní rozhovor 17. 2. 2023.

příležitosti křtů, svateb, pohřbů, vítání nového kněze a Velikonoc.¹⁵ V daném regionu se jedná o raritu – Rusava těží ze skutečnosti, že se dochovala podoba místního tradičního lidového oděvu, který už je v okolních obcích dávno zapomenut.¹⁶ Otázkou ovšem zůstává, nakolik se jedná o úctu Rusavjanů k tradici jejich obce a nakolik o vliv folklorního souboru s názvem *Valašský krůžek Rusavjan*, který na Rusavě působí od roku 1976.

„Zděděná“ víra

Psychologický slovník definuje tradici jako jakýkoli společenský zvyk či víru, která prochází generacemi.¹⁷ V tomto smyslu lze konstatovat, že náboženská příslušnost rusavských katolíků a evangelíků vychází z tradice. Pro 65 % respondentů je příslušnost ke katolické církvi dána především rodinnou tradicí (tím, že členové jejich rodiny se hlásili k této církvi), 29 % dotázaných zvolilo možnost, že jsou členy této církve předně z vlastního rozhodnutí, jeden respondent zakroužkoval obojí – členem katolické církve se cítí být z tradice i z vlastního rozhodnutí. Taktéž pro 75 % evangelických respondentů je příslušnost k evangelické církvi dána především tradicí, pouze jeden dotázaný evangelík uvedl, že je členem této církve z vlastního rozhodnutí, a jeden respondent evangelického vyznání zvolil oba důvody.

Výzkum ukázal, že všichni ze 17 oslovených rusavských katolíků byli k římskokatolické víře vychovávaní rodiči nebo prarodiči, z evangelíků se jednalo o 88 % dotázaných. Členové obou církví také velmi brzy přijali křest, během prvního roku se tak stalo u 71 % dotazovaných katolíků a 57 % evangelíků, nejpozději pokřtěný respondent přijal křest ve svých osmi letech.

Dotazovaní rusavští katolíci i evangelíci byli ke své víře vedeni už v dětství – všichni oslovení katolíci tehdy navštěvovali hodiny náboženství, z evangelíků totéž uvedlo 14 dotazovaných. Nikdo z oslovených z obou církví nikdy nekonvertoval. Výše popisovaná zjištění plně korespondují s našimi znalostmi týkajícími se tzv. primární socializace jedince, kdy rodiče a prarodiče ovlivňují mj. i sklon dítěte k identifikaci s určitým náboženstvím. Tato identifikace je typická právě pro tradiční křesťanské církve.¹⁸

15 Biernát, Josef (nar. 1989); osobní rozhovor 2. 12. 2022; Mach, Leoš (nar. 1969); osobní rozhovor 13. 12. 2022 a Výleta, Marek (nar. 1964); osobní rozhovor 17. 2. 2023.

16 Někdy se krojování objevují i při bohoslužbách v Bystřici pod Hostýnem. Jedná se o členy *Valašského souboru písní a tanců Rusava* z Bystřice pod Hostýnem, kteří vystupují taktéž v rusavském kroji, nikoliv v oděvu, jaký se v jejich městě nosil.

17 HARTL, Pavel – HARTLOVÁ, Helena: *Psychologický slovník*, c. d., s. 624.

18 LAUDÁTOVÁ, Marie – VIDO, Dušan: *Současná česká religiozita v generační perspektivě. Sociální studia* 7, 2010, č. 4, s. 39–40 a 42.

Věroučné aspekty a sebereflexe dotazovaných

Zatímco oslovení katolíci se většinou považují spíše za hluboce věřící (uvedlo tak 65% dotázaných), evangelíci sami sebe popisují nejčastěji jako vlažně věřící (69% dotázaných). 88% respondentů katolického vyznání uvedlo, že si ve svém životě prožili duchovní krizi, totéž uvedlo pouze 29% dotázaných z řad evangelíků.

Rusavští evangelíci jsou obecně tolerantnější vůči tomu, že člověk vyznávající jinou víru může být spasen než tamní katolíci. Ve spásonosnost vlastní víry věří z oslovených pouze 19% evangelíků a 35% katolíků. Explicitní možnost, že spásy lze dosáhnout i v rámci jiných církví či náboženství, zvolilo 50% evangelíků a 24% katolíků. 50% oslovených evangelíků by nevadilo, pokud by jejich dítě konvertovalo (vnitřní problém s tímto počinem přiznal pouze 1 respondent, ostatní otázku nezodpověděli). Naopak pouze 35% dotazovaných katolíků by dokázalo přijmout, že si jejich dítě zvolí odlišnou víru, pro 29% by to ale byl nepřekonatelný problém (zbývající zvolili odpověď „Nevím.“ nebo otázku nezodpověděli.)

Jako velmi problematická se ukázala otázka týkající se víry v posmrtný život. Ze 17 katolíků 13 (76%) uvedlo, že věří v posmrtný život, zbývající otázku nezodpověděli. U evangelíků neuvedlo odpověď na danou otázku osm (50%) z 16 dotazovaných, pouze dva (13%) uvedli, že v posmrtný život věří a pět (31%) napsalo, že v život po smrti nevěří (jeden napsal, že neví). Dva katolíci si posmrtný život představovali jako nebe, další napsali tyto odpovědi: „*Jak v pohádce věřím, že zlo a nenávisť již nebude existovat a že se setkám s Bohem, Pannou Marií, všemi svatými a zemřelými předky.*“ - „*Blaženost na věčnosti bez konce.*“ - „*Nemám představy, ale doufám v setkání s tím, kdo mi velmi schází.*“ - „*Život v plnosti.*“ - „*Po zásluze budu s Bohem v nebi.*“ - „*Peklo, očištec, ráj.*“ - „*Světlo, blaženost, nehmotnost.*“ - „*Přebývání s Bohem - svým stvořitelem - navěky.*“ - „*Život v nebi s Bohem.*“ - „*Nelze si přesněji představit.*“ - „*Trvalá přítomnost s Bohem. Být*

Obr. 3. Interiér evangelického kostela na Rusavě s nainstalovanou výstavou starých fotografií obce. Foto K. Nečacká, 2022.

Obr. 4. Interiér katolického kostela na Rusavě před bohoslužbou. Foto K. Nečacká, 2022.

napjaté, a to především pokud se chtěli vzít lidé odlišného vyznání. Během výzkumu jsem vyslechla mnoho historek o tom, jak se rodiče mstili dětem, které si vybraly životního partnera odlišného vyznání, nebo jakých naschválů se vůči sobě dopouštěli manželé, pokud jeden z nich tajně pokřtil dítě ve své církvi. Žádné z těchto vyprávění ovšem nebylo konkretizované ani z hlediska jmen osob, ani z hlediska časového období („*To si kdysi dávno vzala jedna Rusavjanka, co byla evangelička, katolíka [...]*“ apod.).

V současnosti jsou vzájemné vztahy mezi rusavskými katolíky a evangelíky považovány za dobré, případně za neutrální, nikdo z oslovených je nevnímá negativně. Přesto jsem během výzkumu zpozorovala, že respondenti přisuzovali členům své církve lepší vlastnosti než členům druhé církve. Projevilo se to např. v tom, že obě strany o sobě tvrdily, že při pohřbech běžně chodí do kostela druhé církve, zatímco členové druhé církve by do jejich kostela nevkročili a raději zůstávají (nebo donedávna zůstávali) stát před vstupními dveřmi.

Za významné osobnosti, které obrousily ostré hrany mezi odlišnými vyznáními, považují Rusavjané některé kněží – od Daniela Slobody (evangelický farář působící na Rusavě v letech 1837 až 1888) po Františka Svačinu (katolický farář působící na Rusavě v letech 1924 až 1967).

v jeho blízkosti.“ Od respondentů evangelického vyznání se mi dostalo pouze jedné charakteristiky možné podoby posmrtného života: „*Znovu se opakující průběh života.*“ Z uvedeného si vyvozují pouze to, že katolíci byli zřejmě oproti evangelíkům ochotnější se zamyslet nad otázkou a rozepisovat odpověď.

Co se týče politických preferencí, většina rusavských evangelíků (88%) se při volbách rozhoduje bez ohledu na jejich náboženskou příslušnost, zatímco více než polovina (59%) tamních katolíků bere při volbách v potaz své náboženské přesvědčení.

Vzájemné vztahy

Všeobecně se na Rusavě má za to, že vztahy mezi tamními katolíky a evangelíky byly v minulosti velmi

Významným novodobým počinem podporujícím dobré vztahy mezi katolíky a evangelíky jsou ekumenická setkání, která se na Rusavě konají pravidelně jedenkrát ročně již od roku 2008.¹⁹ Za jejich zavedením stojí katolický farář Marek Výleta a evangelický farář Mgr. Leoš Mach, které pojil přátelský vztah. Důležitě zřejmě bylo i to, že se zde oba v dané době ocitli jako noví duchovní a že oba zajišťovali duchovní péči na Rusavě i v Prusinovicích, kde spolu katolíci a evangelíci žijí po staletí a kde také oba duchovní bydleli. Ekumenická setkání tehdy každoročně pořádali nejen na Rusavě, ale i v místě svého bydliště. Z rozhovorů s Rusavjany jsem vyrozuměla, že s odchodem kněze Výlety vnímají ekumenická setkání spíše jako novodobou tradici než jako setkání, které mé členy obou církví sblížovat.

Tato ekumenická setkání na Rusavě představují spíše komorní akci, na kterou sice přichází členové obou církví, jejich počet se však pohybuje okolo 20. Obě církve se v pořádání tohoto setkání střídají, a tak se jeden rok koná na evangelické faře a následující rok v katolickém kostele. Z dotazníkového výzkumu vyplynulo, že ekumenických setkání se pravidelně účastní 25 % oslovených evangelíků, dalších 38 % se jich zúčastnilo alespoň jednou. Z katolíků se těchto setkání pravidelně účastní 47 % z nich, alespoň jedenkrát je navštívilo dalších 12 %. Evangelíci jsou celkově vstřícnější vůči návštěvám katolického kostela, občas tam při různých příležitostech (svatby, pohřby, koncerty apod.) zajde až 88 % dotázaných, naopak z katolíků někdy navštěvuje evangelický kostel pouze 59 %.

Nedaleko Rusavy se nachází významné moravské poutní místo Svatý Hostýn. Než byl postaven a v roce 1779 vysvěcen na Rusavě katolický kostel, byl hostýnský kostel farním kostelem tamních obyvatel.²⁰ Všichni oslovení rusavští katolíci uvedli, že mají k tomu místu pozitivní vztah, z evangelíků vnímá Svatý Hostýn pozitivně 63 %, dalších 25 % neutrálně a zbývající neodpověděli. O velké oblibě daného místa rusavskými katolíky svědčí i fakt, že 19 % z nich navštěvuje Svatý Hostýn alespoň jednou týdně.

Když jsem realizovala rozhovor s narátorkou katolického vyznání, sdělila mi, že Svatý Hostýn považuje za velmi silné promodlené místo a velmi ráda ho navštěvuje. Nemá dokonce problém vydat se sama v noci lesem z Rusavy na Hostýn, jen aby se tam zúčastnila půlnoční mše. Mimoto věří, že lidé žijící v blízkosti tohoto potního místa jsou pod zvláštní ochranou Panny Marie Svatohostýnské.

Na Svatý Hostýn se občasně vydává i 75 % rusavských evangelíků (20 % na toto místo nechodí a 1 respondent neodpověděl), 25 % respondentů evangelického vyznání se zde někdy účastní katolické bohoslužby. Evangelička, se kterou jsem vedla rozhovor, uvedla, že Svatý Hostýn považuje za spjatý s Rusavou („*Já to tady tak beru, že je to naše.*“).

¹⁹ Mach, Leoš (nar. 1969); osobní rozhovor 13. 12. 2022.

²⁰ HODÉČEK, Dalibor: *Rusava do roku 1848*, c. d., s. 26.

Závěr

Přestože je ve svém okolí Rusava stále vnímána jako evangelická obec, je na čase toto vnímání korigovat. Z dat sčítání lidu je zřejmé, že i zde ustupuje náboženství do pozadí a lidé spíše tíhnou k ateismu či víře nevázané na konkrétní náboženství či církve. Pokud se zaměříme na dvě církve, které zde působí – Římskokatolickou a Českobratrskou církev evangelickou – je zřejmé, že katolická se počtem věřících i aktivitou dostala do převahy. Výsledky výzkumu korespondují s tvrzením socioložky Dany Hamplové. Ta upozorňuje na to, že církve, které své učení modernizovaly a liberalizovaly jako např. právě Českobratrská církev evangelická, ztrácí na atraktivitě a počet jejich členů klesá.²¹

Rusavští katolíci i evangelíci, kteří se účastnili mého výzkumu, jsou spíše vyššího věku. Spojuje je, že svou víru přejali od svých rodičů, v dětství přijali křest a během svého života nikdy nekonvertovali. Katolíci sami sebe popisují jako hluboce věřící, evangelíci se vnímají spíše jako vlažně věřící. Zatímco katolíci se schází při bohoslužbách v kostele dvakrát týdně, evangelíci slaví své bohoslužby jednou za dva týdny, a to v mnohem menším počtu než katolíci. Evangelíci i jejich faráři předpokládají, že evangelický sbor na Rusavě v nejbližších letech zanikne.

Během dřívějších staletí byly na Rusavě vztahy mezi katolíky a evangelíky vnímány jako problematické, v současnosti je členové obou církví považují většinou za pozitivní, případně za neutrální. Významnou roli na dobrých vztazích mají každoročně konaná ekumenická setkání.

Literatura

- HAMPLOVÁ, Dana: *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*. Praha: Karolinum, 2013.
- HARTL, Pavel – HARTLOVÁ, Helena: *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.
- HODEČEK, Dalibor: Rusava do roku 1848. In: Fišer, Zdeněk (ed.): *Rusava a Daniel Sloboda*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost pro Obec Rusavu, 2011, s. 19–42.
- LAUDÁTOVÁ, Marie – VIDO, Dušan: Současná česká religiozita v generační perspektivě. *Sociální studia* 7, 2010, č. 4, s. 37–61.
- TÁBORSKÝ, František: *Rusava. Život valašské dědiny*. Olomouc: R. Promberger, 1928.

Internetové zdroje

Obyvatelstvo podle náboženské víry a obcí vybraného okresu. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vyhledavani&katalog=all&vyhltext=rusavr> (cit. 5. 6. 2023).

21 HAMPLOVÁ, Dana: *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*. Praha: Karolinum, 2013, s. 137.

Narátoři

Biernát, Josef (nar. 1989); osobní rozhovor 2. 12. 2022. Katolický kaplan na Rusavě.

Mach, Leoš (nar. 1969); osobní rozhovor 13. 12. 2022. Evangelický farář na Rusavě.

Narátorka A (nar. 1971); osobní rozhovor 4. 1. 2023. Evangelička z Rusavy.

Narátorka B (nar. 1980); osobní rozhovor 4. 1. 2023. Katolička z Rusavy.

Výleta, Marek (nar. 1964); osobní rozhovor 17. 2. 2023. Bývalý katolický farář na Rusavě.